

Archeologické rozhledy

106

XXV • 1973

ACADEMIA • PRAHA

— se P. Budinský uchýlil k poměrně jednoznačnému datování do střední fáze vývoje pohřebišť ± 300 až ± 200); tento závěr však autor neargumentoval (P. Budinský, Libkovice [Mariánské Radčice], Jenišův Újezd, Hostomice, významná naleziště doby laténské v Podkrušnohoří, Teplice 1970, 64). Poněvadž i v případě meče z Tuchomyšle nejde o výrazný tvar, přibližuje se tzv. hofelickému typu (J. Filip, o. c., 162), je možné při časovém zařazení spatřovat hlavně symptomy staršího vývoje středolaténských mečů, které opravňují k pravděpodobnému datování do doby počátku pohřbívání na keltských pohřebištích, tedy do stupně Lt B v absolutním datování F. R. Hodsona.

Z katastru Tuchomyšle jsou však známy i další laténské hroby. 29. 6. 1936 byla při kopání základů u čp. 51 zkoumána kostra (hrob 2, lokalise na obr. 1) v orientaci SZ—JV, v natažené poloze hlavou k SZ asi 50—60 cm pod povrchem. Na pravém nadloktí zemřelého byl navlečen železný náramek o $\varnothing$ 8 cm. Bez lokace pochází z hrobu kroužek, asi prsten o $\varnothing$ 2 cm a 3 atypické střepy „halštatského charakteru“. Pod kostrou měla být zvířecí čelist. Další kostrový hrob 3 byl zachycen u čp. 39, ovšem jakmile nálezcce zjistil, že jde o kostru, zanechal kopání (archiv AÚ Praha, čj. 1362/36, 1400/36, 1467/36; J. Filip, o. c., 385).

Buď jde u Tuchomyšle o rozsáhlejší pohřebiště, nebo o případ, kdy jsou izolované laténské hroby od sebe vzdáleny i několika set metrů (Brno—H. Heršpice). Nutno však poznamenat, že laténské hroby mohou být situovány zcela osamocně, jako např. v Březně u Loun, kde byl zjištěn jediný laténský kostrový hrob na poměrně rozsáhlé zkoumané ploše ca 4 ha (I. Pleinerová, Referáty Liblice 1971).

V prostoru Tuchomyšle existovalo rovněž intenzivní pozdně halštatské a laténské osídlení (E. Simbriger, Sudeta IX, 1933, 86—92, zčásti publikovaný výzkum; nepublikovány jsou objekty z výzkumu O. Tschakerta [1931] a D. Kouteckého [1968]); schématická situace časově laténských sídlišť a zmíněných hrobů je znázorněna na obr. 1. Laténské hroby z Tuchomyšle mají význam pro řešení problémů podmokelské skupiny, jejíž vlivy jsou patrné na keramice ze Simbrigerova a Tschakertova výzkumu.

Jiří Waldhauser, Liberec, muzeum

J. Waldhauser: *Die latènezeitliche Begräbnisstätte von Tuchomyšl, Kr. Ústí n. Labem*. Der Autor befaßt sich in seinem Beitrag mit drei von Laienhand vor längerer Zeit ausgegrabenen latènezeitlichen Gräbern. Aus Grab 1 liegt ein Schwert mit medaillonförmigem Ortband vor (Abb. 2), das in die LT B-Stufe gehört, aus Grab 2 ein Armring aus Eisen und ein Fingerring (?), Grab 3 wurde nicht ganz ergraben. Der Verfasser stellt sich in diesem Zusammenhang die Frage, ob es nicht möglich wäre, aufgrund der Beigabenausstattung der Kriegergräber zwei Gruppen dieser Schicht zu unterscheiden, die erste wäre durch Schwertbeigabe gekennzeichnet, wie es in Tuchomyšl der Fall ist, die zweite durch die Beigabe von Schwert und Lanze, die manchmal von einem Schild begleitet werden. Die angeführten Differenzen könnten auf eine unterschiedliche Kampfweise hinweisen. In der Umgebung der Fundstelle kamen einige latènezeitliche Siedlungen zutage, an deren Keramik sich mitunter Einflüsse der Bodenbacher Gruppe geltend machen und die bislang noch nicht hinreichend publiziert sind.

(Deutsch von H. Plátková)

KELTSKÁ „VIERECKSCHANZE“ U LUDĚŘOVA, OKR. OLMOUC. Na katastrálním území obce Luděřov, okres Olomouc, SZ obce, se nachází čtyřúhelníkové opevnění „Švédské šance“. Lokalitu uvádí r. 1884 stručně V. Houdek (ČVSMO I, 1884, 56), který toto opevnění pokládal za středověké; poněkud podrobněji ji popsal r. 1896 F. Faktor (ČVSMO XIII, 1896, 82). J. Dostál (Olomoucký okres, Vlastivěda moravská, Brno 1935, 465) předpokládal sice pravěký původ opevnění, samotný název lokality však dokládá, že původ objektu byl kladen do období 30leté války. V literatuře bylo toto opevnění také spojováno s událostmi při obléhání Olomouce Prusy r. 1758 (J. Kratochvíl, Náměšť na H., Biskupství a Nové Dvory, Hranice 1925, 85; P. M. Hebbe, Svenskarna i Böhmen och Mähren, Uppsala 1932, 159). Přitom však již na mapě náměšťského panství z r. 1746 (uloženo ve Státním archivu v Opavě, pob. Janovice u Rýmařova) je toto čtyřúhelníkové opevnění zakresleno a opatřeno názvem „Alte Schanze von Züzka zeütten“ (obr. 1). Kartograficky byl objekt dále podchycen na mapě náměšťského panství z r. 1786,

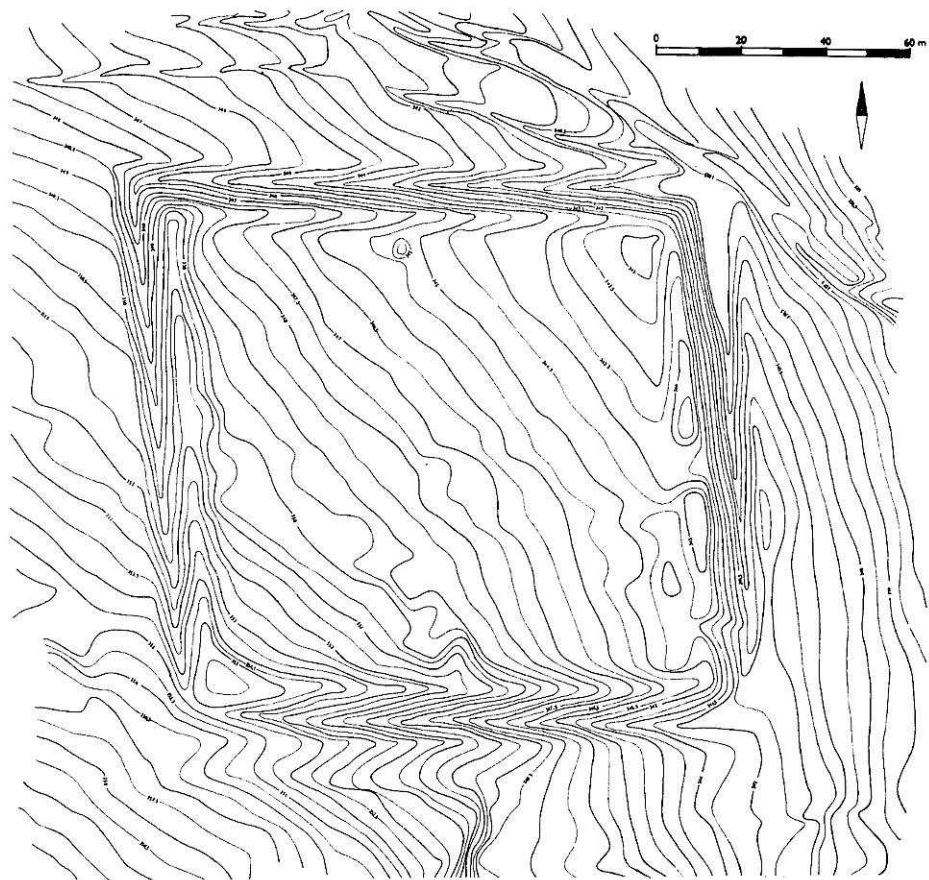
Obr. 1. Výsek z mapy náměšťského panství z r. 1746. — Ausschnitt aus der Karte der Herrschaft Náměšť 1746.

na mapách prvního (1781) i druhého (1838—1842) vojenského mapování a je zaznamenán i na nejnovějších mapách (1 : 10 000 M-33-95-A-a-3, 1 : 25 000 M-33-95-A-a Náměšť na Hané, 1 : 50 000 M-33-95-A Olomouc-západ). Stručná zmínka o lokalitě a její ztotožnění s keltskými Viereckschanzemi byla publikována nedávno (*Drda - Waldhauser - Čizmář*, AR XXIII, 1971, 290, Abb. 2 : 13).

R. 1971 dalo OVM v Prostějově lokalitu podrobně zaměřit od Inženýrské geodzie v Brně. Objekt byl polohopisně a výškopisně zaměřen v měřítku 1 : 200 s vrstevnicemi po 0,5 m. V obvodovém valu v osách na sobě kolmých, orientovaných S—J a V—Z a v průsečíku těchto os uprostřed lokality bylo vytýčeno a zaměřeno 5 pevných bodů, které byly stabilizovány žulovými hranoly. Ostatní pevné body v prostoru lokality byly stabilizovány železnými trubkami. Výškové bylo měření připojeno na ČSJS.

Popis lokality (obr. 2). Opevnění se nachází na mírném severovýchodním svahu kóty 375,5 m. Má přibližně mírně kosočtvercový tvar, orientovaný svými stranami zhruba ve směru hlavních světových stran. Jednotlivé strany valu mají rozměry 115,5 × 109 × 116 × 108 m, před valem probíhá po jeho celém obvodu příkop (tab. I : 1, s. 125). Výška valu oproti vnitřní ploše lokality je 1—2 m, výškový rozdíl mezi korunou valu a dnem příkopu se pohybuje mezi 3 až 4 m. Jihozápadní roh valu je velmi zřetelně převýšen; také v ostatních rozích je val nevýrazně převýšen. Téměř uprostřed východní strany opevnění je ve valu brána, široká 8 m, před kterou není příkop přerušen. Uvnitř lokality u severní strany valu, téměř uprostřed jeho délky je patrná jáma o rozměrech 4 × 4,5 × 1 m (tab. I : 2). Příkop je zavezen pouze u jižní části východní strany valu, který je zde přerušen a kudy ústí do vnitřní plochy objektu lesní cesta. Tento vchod, který je možno považovat za recentní, je patrný již na mapě náměšťského panství z r. 1746. Lokalita se nalézá na těsném okraji poměrně rozsáhlého lesního prostoru, z poloviny je zalesněna nízkým jehličnatým lesem, v druhé polovině jsou pouze ojedinelé stromy a velmi husté houští.

Již pouze na podkladě povrchového terénního průzkumu objektu je možno konstatovat, že jde o keltskou Viereckschanzi. Setkáváme se zde téměř se všemi charakteristickými rysy Viereckschanzi, jak je uvedl *K. Schwarz* (*Jahresber. d. Bayer. Bodendenkmalpflege* 1, 1960, 15 sq.). Viereckschanze u Luděvova se rozkládá na mírném svahu, má téměř pravidelný čtyřúhelníkový půdorys a rozlohu asi 12 560 m². Uprostřed východní strany je val přerušen branou,

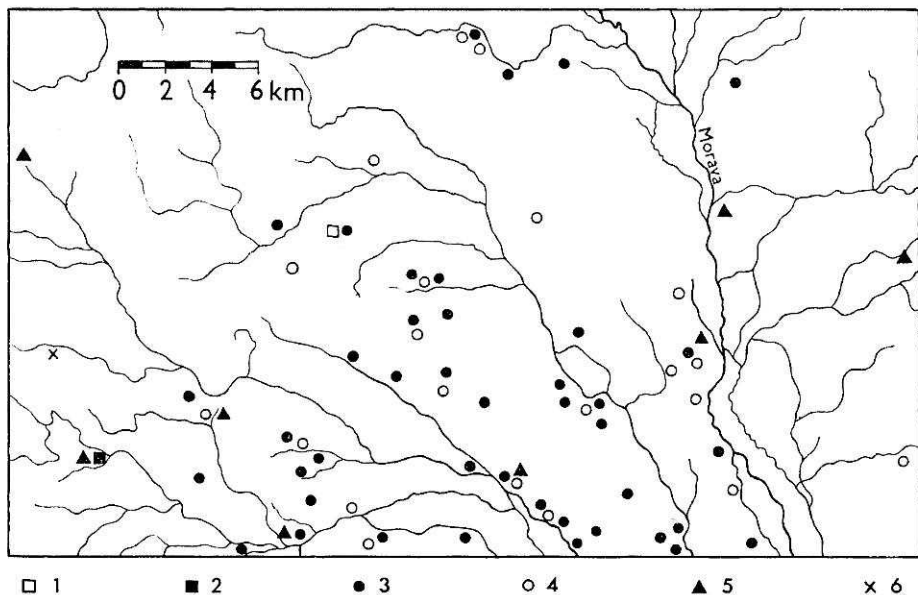

Obr. 2. Luděřov (Olomouc). Plán lokality. — Plan der Fundstelle.

příčemž však příkop přerušen není, v JZ rohu je val velmi výrazně převýšen. Také poloha jámy — pravděpodobného pozůstatku obětní šachty — odpovídá umístění šachet u Viereckschanzi (K. Schwarz, Jahresber. d. Bayer. Bodendenkmalpflege 1962, 70 sq., Abb. 36).

Asi 50 m východně lokality byl na polích získán povrchovým sběrem keramický materiál, který je možno datovat do mladší doby laténské (uloženo v M Prostějov). Osídlení v těsné blízkosti Viereckschanzi bylo také zjištěno ve Mšeckých Žehrovcích (L. Jansová, AR XX, 1968, 472) a v Markvarticích (J. Waldhauser, SbČSSA 4, 1970—71, 64 sq.).

Postavení Viereckschanze u Luděřova v laténské osídlení širšího okolí ukazuje obr. 3. Je zajímavé, že podobně jako téměř všechny Viereckschanze v Čechách, se i tato lokalita nalézá na okraji v latěnu osídleného území. V tomto směru je zde jistá podobnost s geografickým roz-
místěním oppid v českomoravské oblasti; snad by to ukazovalo i na určitou relativní současnost obou typů objektů. Přitom však lokalita je v poloze, z které je velmi dobrý přehled celým středním Pomoravím až k Oderským a Hostýnským vrchům. Konkrétní vztah keltské Viereckschanze u Luděřova k oppidu Staré Hradisko (vzdálené vzdušnou čarou 14 km) je nejasný (Drda - Waldhauser - Čizmář, o. c., 290), z obou lokalit je však vzájemná dobrá viditelnost.

Obr. 3. Postavení Viereckschanze u Luděřova v latěnském osídlení širšího okolí. 1. Viereckschanze, 2. oppidum, 3. sídliště, 4. pohřebiště, 5. nález mincí, 6. depot. — Die Viereckschanze von Luděřov im Rahmen der latènezeitlichen Besiedlung in seiner weiteren Umgebung. 1. Viereckschanze, 2. Oppidum, 3. Siedlung, 4. Gräberfeld, 5. Münzfund, 6. Hortfund.

„Švédské šance“ u Luděřova je tedy první zjištěná keltská Viereckschanze na moravském území a zároveň tím i prozatím nejvýchodnější v Evropě. Teprve před několika lety upozornila *L. Jansová* (o. c.) na existenci Viereckschanzí v Čechách, které většinou rozpoznala v objektech údajně středověkého původu. Zájem, který tato podnětná práce vzbudila, přinesl v krátké době podstatné rozšíření počtu českých Viereckschanzí (*Drda - Waldhauser - Čižmář*, o. c., 288, Abb. 1). Je proto velmi pravděpodobné, že i terénním průzkumem podobných, především údajně středověkých objektů na Moravě budou zjištěny i další Viereckschanze. Především by se měly pro obvykle pravidelný kvadratický tvar sledovat lokality s názvy „Šance“, „Švédské šance“ (k nim pro Moravu viz *P. M. Hebbe*, o. c., 150 sq.; *L. Hosák*, Místní a pomístní jména na Moravě a ve Slezsku jako hist. pramen, Příloha Vlastivědného věstníku moravského XX/2, 1968, 2, 21).

Předběžně upozorňuji na lokalitu „Švédská šance“, obec Olbramice, okres Olomouc (rozměry $88 \times 67 \times 87 \times 52$ m), nacházející se 3,5 km SZ od Viereckschanze u Luděřova, kterou uvádí v literatuře pouze *V. Houdek* (o. c., 57).

Miloš Čižmář, Brno

M. Čižmář: Eine keltische Viereckschanze bei Luděřov, Kr. Olomouc. Im vorliegenden soll die viereckige Befestigung „Schwedenschanze“ genannt, veröffentlicht werden. Die Wallseiten von 115,5, 109, 116 und 108 m Länge umschließen eine leicht rhombische Fläche (Abb. 2). In der Mitte der östlichen Wallseite befindet sich das 8 m breite Tor, der vor der Befestigung liegende Graben ist auch an dieser Stelle nicht unterbrochen. Die Südwestecke des Walls ist deutlich überhöht. An der Innenseite des nördlichen Wallabschnitts ist eine Grube von $4 \times 4,5 \times 1$ m Ausmaß erkennbar, vermutlich der Rest des Opferschachts (Taf. I : 2).

Der Volksmund und die ältere heimatkundliche Literatur verbanden diese Wehranlage mit den Ereignissen des Dreißigjährigen Krieges, einige Verfasser (*J. Kratochvíl, P. Hebe*) brachten das Objekt in Zusammenhang mit den Geschehnissen zur Zeit der preußischen Belagerung von Olomouc im J. 1758. Daß es sich nur um einen Irrtum handeln konnte, erhellt aus der Tatsache, daß diese viereckige Befestigungsanlage schon auf der Karte der Herrschaft von Náměšť aus dem J. 1746 als „Alte Schanze von Zúzka zeütten“ verzeichnet ist (Abb. 1).

Auf Grund der Geländeuntersuchung und oberflächlichen Erforschung des Objekts können wir sagen, daß es sich um eine keltische Viereckschanze handelt. Nahezu alle charakteristischen Merkmale keltischer Viereckschanzen, wie sie von *K. Schwarz* angeführt werden, sind vorhanden. Die Anlage von fast viereckigem Grundriß breitet sich auf einem sanften Hang auf fast 12 560 m² aus. Aus Lesefunden aus der nächsten Umgebung wurde ebenso wie in Mšecké Žehrovice und Markvartice junglatènezeitliche Keramik gewonnen.

Wie nahezu alle Viereckschanzen in den böhmischen Ländern lag auch diese am Rande des keltischen Siedlungsraums (Abb. 3). In dieser Hinsicht besteht eine gewisse Ähnlichkeit mit der Lage der keltischen Oppida im böhmisch-mährischen Bereich, vielleicht bezeugt dieses Phänomen auch eine gewisse relative Gleichzeitigkeit der beiden Objekttypen. Ob eine konkrete Beziehung der Viereckschanze von Ludčfov zum Oppidum Staré Hradisko, das 14 km Luftlinie entfernt liegt, bestanden hat, ist nicht geklärt, sicher ist nur, daß sie in gegenseitiger Sichtweite liegen.

Zum Schluß weist der Verfasser daraufhin, daß der Großteil der Viereckschanzen in den böhmischen Ländern als mittelalterliche Objekte ausgegeben wurden und macht in diesem Zusammenhang auf solche Objekte aufmerksam, die die Bezeichnung „Schanze“ und „Schwedenschanze“ tragen, insbesondere auf die „Schwedenschanze“ in der Gemarkung der Gemeinde Olbramice, Kr. Olomouc, von 88, 67, 87 und 52 m Seitenlänge.

(Deutsch von *H. Plátková*)

NOVÁ SÍDLIŠTĚ V KATASTRU BUCHLOVIC, OKR. UHERSKÉ HRADIŠTĚ. Jihovýchodně od Buchlovic a jižně od silnice spojující Buchlovic se Zlechovem, vytváří obloukovitý dolní tok bezejmenného potoka protékající tu již kdysi zalesněnou pahorkatinou podhůří Chřibů, širší mělké údolí. To probíhá zhruba od severu k jihu a obloukem se stáčí k západu. (Údolí leží podle speciální mapy na rozhraní čtverců 71—39 a 71—40.)

Opakovaným povrchovým průzkumem na polích i sledováním profilů melioračních rýh v r. 1969 na obou svazích potočného údolí, bylo objeveno několik sídlišť z rozličných období, přičemž u většiny z nich bylo možné vymezit alespoň relativně i jejich rozlohu.

1. Sídliště kultury volutové se rozkládalo na jižní a východní části úbočí ostrožny, vytvořené ohybem potoka (trať Příčka, p. č. 900/2 a část p. č. 1034). K potoku bližší okraj sídliště je od jeho dnešního pravého břehu průměrně vzdálen kolem 50 m. Půdorys osady vytváří podobu velkého písmene J. Delší osa, táhnoucí se pod vrstevnicí 230, je dlouhá zhruba 300 m, příčná osa měří 50—60 m. V proflech melioračních rýh bylo zachyceno 9 zahloubených objektů. Řezy jejich výplněmi bylo možné sledovat v délce několika metrů. U některých z nich byly na dnech nebo na dne porušeny i souvislejší mazanice červené kry. Dá se předpokládat, že patřily otopným zařízením a že tedy i objekty—zemnice plnily funkci obytnou. Dále byly zachyceny válcovité a kotlovité jámy a tři, pravděpodobně vně objektů stojící hliněné pece. Všechny byly vtesány do sprašového podloží. Zatím co pece a jámy byly umístěny více v části jižní, ostatních objektů (obydlí?) přibývá podle sledované situace směrem severním.

2. Halštatské sídliště leželo na východním, k západu přivráceném svahu, nad levým břehem potoka (polní trať Honěcko, p. č. 893/1), od něhož je vzdáleno kolem 50—60 m. Půdorys se zdá být kruhovitý, o průměru kolem 50—60 m. Sídliště se rozkládalo kolem vrstevnice 230. Ve vzdálenosti 250—300 m od této lokality jižním směrem, byly zjištěny na ploše asi 30 × 60 m a na vrstevnici 235 rovněž stopy halštatského osídlení.

3. Mladohradištní osídlení se rozkládalo ve středu jižní části ostrožny (polní trať Podhájky, p. č. 1227/1), kolem vrstevnice 225, ve vzdálenosti 50 m od pravého břehu potoka a těsně nad

